

вчатися спостерігати, аналізувати, орієнтуватися у природному середовищі, що необхідно для формування екологічної компетентності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Білоус В. Мобільні навчальні додатки в сучасній освіті. Освітологічний дискурс. 2018. № 1–2 (20–21). С. 353–362.
2. Іващенко С. Екологічна культура в контексті національного виховання // Освіта і управління. 1999. №4. С. 107–115.
3. Толочко С. В., Бордюг Н. С., Міронець Л. П. Знаю. Вмію. Дію: навчально-методичний посібник для формування екологічної компетентності школярів. Кропивницький: Імекс-ЛТД, 2022. 121 с.

ОРГАНІЗАЦІЯ ФОРМУВАЛЬНОГО ОЦІНЮВАННЯ ШКОЛЯРІВ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ПРИРОДНИЧИХ НАУК В АДАПТАЦІЙНОМУ ПЕРІОДІ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

Наконечна Ілона Володимирівна

магістрантка спеціальності 014.15 Середня освіта (Природничі науки), Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка

ilona_nakonechna@ukr.net

Жирська Галина Ярославівна

кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри загальної біології та методики навчання природничих дисциплін, Тернопільський національний педагогічний університет імені

Володимира Гнатюка

zhyrskal4@gmail.com

Ефективність освітнього процесу в закладах освіти залежить від успішної організації оцінювання. Згідно Закону України «Про повну загальну середню освіту» кожен учень має право на справедливе, неупереджене, об'єктивне, незалежне, недискримінаційне та добросесне оцінювання результатів його навчання незалежно від виду та форми здобуття ним освіти [3]. На сучасному етапі розвитку середньої освіти активно впроваджується нова система оцінювання, у якій важливе місце має формувальне оцінювання. Активне використання формувального оцінювання сучасними педагогами є одним із ключових елементів якісної освіти.

Формувальне оцінювання – це інструмент зворотного зв'язку для вчителів та учнів, який оцінює поточний стан навчання та визначає перспективи подальшого розвитку. Формувальне оцінювання – це цілеспрямований і безперервний процес спостереження за навчанням школярів. Воно сприяє формуванню культури спільного обговорення в класі, розвитку навичок критичного і творчого мислення та створенню середовища, яке мотивує учнів ставити запитання. Формувальне оцінювання дозволяє спостерігати за

особистісним розвитком учня та перебігом навчального досвіду, що лежить в основі компетентності, вибудовуючи як освітній, так і індивідуальний шлях його особистісного розвитку.

Формувальне оцінювання називають «оцінюванням для навчання», оскільки формувальне оцінювання – це оцінювання процесу навчання, тоді як підсумкове – оцінювання результатів навчання. Формувальне оцінювання – це спланований і неперервний процес. Воно використовується учнями та вчителями під час освітнього процесу і включає низку практичних заходів, методів та інструментів, які допомагають учням досягати складних навчальних цілей, розвивати розуміння запланованих результатів навчання та підтримувати самостійне навчання. Формувальне оцінювання – це процес спільного навчання, який відбувається разом з учнями, а не проти них, і фіксує їхній прогрес, щоб всі учасники навчального процесу могли приймати термінові та ефективні рішення для досягнення своїх цілей навчання та розвитку [2].

Основна мета формувального оцінювання – мотивація учнів до подальшого навчання, планування цілей і засобів їх досягнення. Основною особливістю формувального оцінювання є використання прийомів і методів, які дозволяють підвищити якість навчання учнів. Формувальне оцінювання характеризується такими ознаками:

- зміна суб'єкта оцінювання (у даному оцінюванні вчитель не єдиний суб'єкт оцінювання, він організовує самооцінку та взаємооцінку);
- зміна об'єкта оцінювання (традиційне оцінювання базується на знаннях, уміннях, навичках, формувальне оцінювання базується на особистісних цінностях);
- зміни форми оцінювання (звичайне оцінювання виражається в балах, формувальне – усно або описується у письмовій формі);
- зміна характеру оцінювання (звичайне – орієнтація на підсумковий результат, формувальне – використовується для оцінки процесу навчання);
- зміна значення оцінювання (звичайне – отримують звіти про результати навчання на стандартному рівні, формувальне є індивідуальним і визначає прогрес дитини до освітніх цілей).

Щоб визначити навчальний прогрес учня, вчителі використовують різні інструменти формувального оцінювання. Використання інструментів формувального оцінювання значно полегшує роботу вчителів. За допомогою інструментів вчитель розробляє завдання для кожного учня індивідуально і визначає рівень його компетентності. За допомогою інформації, яку вчитель отримує під час формувального оцінювання, виявляється, що дитина зрозуміла дуже добре під час уроку, а над чим потрібно ще попрацювати. І в залежності від рівня знань складає індивідуальну програму засвоєння знань для кожного учня [1]. Наведемо приклади.

Приєм «Картки узагальнення матеріалу». Під кінець уроку учитель роздає учням картки, на яких написані два запитання: прослухайте або прочитайте текст і перерахуйте основні думки (відео, дискусія по темі сьогоднішнього уроку тощо); прослухайте або прочитайте текст і запишіть, що вам не зрозуміло на картці. Мета – визначити рівень розуміння учнями матеріалу. Приєм «Закінчити речення». Під час уроку учитель регулярно просить закінчити речення, таким чином перевіряючи, чи зрозумів учень інформацію. Наприклад, «Головна ідея полягає в тому, що...». Приєм «Неправдиві твердження» Вчитель навмисно дає неправдиве твердження і запитує, чи погоджується учень з ним, чи ні, пояснюючи причини.

Приєм «Передай похвалу» використовується для організації взаємного оцінювання учнів під час роботи в парах або групах. Вчитель говорить комплімент кожній парі або групі і пояснює, за що їх похвалили. Потім вчитель просить учнів працювати в колі, передаючи похвалу один одному і даючи відповідне пояснення. Приєм «Знайди відмінності» використовується для самооцінювання або оцінювання учителями або батьками успіхів учнів у навчанні, показуючи їх прогрес за допомогою письмових та графічних робіт, які виконані з початку попереднього семестру до початку поточного семестру.

Приєм «Дві зірочки та бажання» використовується для оцінювання творчих письмових робіт учнів, есе та творів. Вчителі пропонують перевіряти роботи своїх однокласників. Учні коментують роботи один одного, але не виставляють оцінки. Вони тільки вказують на два хороші моменти – «дві зірочки» і один момент для вдосконалення – «бажання». Приєм «Есе за одну хвилину» – прийом, який використовується для забезпечення зворотного зв'язку щодо того, що учні дізналися про тему. Вчителі можуть спонукати до написання есе, ставлячи такі запитання, як: «що є найважливішим з того, що ви дізналися сьогодні?»; «що залишилося незрозумілим?».

Серед прийомів формувального оцінювання особливе місце посідає портфоліо. Портфоліо (від італ. portafoglio - "портфель") - це колекція робіт учня, яка показує його навчальний прогрес за певний період часу. Портфоліо дозволяє вчителям здійснювати комплексні поточні спостереження за процесами мислення учнів, розвитком міжпредметних навичок, оволодінням навичками роботи в групі. До портфоліо можна включати різні роботи, які можна використати для документування прогресу учнів: малюнки, письмові роботи, форми самооцінювання, фотографії, слова учителя, думки батьків, прогрес роботи в групі тощо. Вчитель разом з учнем та його батьками можуть планувати освітній процес дитини на основі аналізу портфоліо дитини [2].

Серед переваг формувального оцінювання є те, що учні отримують навчальні навички та загальну освіту, необхідні в сучасному світі. А вчителі формують загальну культуру оцінювання. Зокрема, формуванню навичок навчання сприяють акцент на самому процесі, що є характерним для

формування оцінювання, а також оригінальне залучення учнів до процесу, наприклад: оцінювання себе та однокласників; підвищення обізнаності учнів щодо навчання; розробка та впровадження своїх стратегій, а також розвитку культури оцінювання [2].

Отже, формування оцінювання є важливим моментом в освітньому процесі кожного закладу освіти та надзвичайно актуальним для адаптаційного циклу нової української школи. Тільки за допомогою формування оцінювання вчителі можуть зрозуміти, чого дитина навчилася на тому чи іншому уроці, простежити її прогрес у вивченні конкретної теми та розробити індивідуальні завдання для кожного учня на підсумковому оцінюванні з врахуванням рівня досягнень при вивченні тої чи іншої теми.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Зеленська Л. Д., Михайленко М. О. Педагогічний інструментарій організації формування оцінювання у закладах загальної середньої освіти. *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка*. 2022. № 203. С. 11–17.
2. Кабан Л. В. Формування оцінювання навчальних досягнень учнів у новій українській школі. *Народна освіта*. 2017. № 1. С. 88-95.
3. Рекомендації щодо оцінювання навчальних досягнень учнів 5-6 класів, які здобувають освіту відповідно до нового Державного стандарту базової середньої освіти. Додаток до Наказу Міністерства освіти і науки України 01 квітня 2022 р. № 289. URL: <https://nushub.org.ua> .

ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРДИСЦИПЛІНАРНОГО ПІДХОДУ У ВИКЛАДАННІ БІОЛОГІЧНИХ ДИСЦИПЛІН

Прокоп'як Мар'яна Зіновіївна

кандидат біологічних наук, доцент кафедри ботаніки та зоології,
Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка
mosula@chem-bio.com.ua

Голіней Галина Михайлівна

кандидат сільсько-господарських наук, доцент кафедри ботаніки та зоології,
Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка
halyna.holiney@gmail.com

Сьогодні біологія є надзвичайно багатогранною галуззю з багатьма секціями і субдисциплінами. У той час інформаційні науки забезпечують нас необхідними інструментами і технологіями для обробки і аналізу великих обсягів даних, для моделювання певних ситуацій чи прогнозування змін у майбутньому.